

L'historiador Josep Lluís Martín i Berbois (Sabadell, Vallès Occidental, 1978) ha publicat, a través de l'Editorial Base, la biografia de qui fora l'alcalde (1957-1973) més destacat de la Barcelona franquista, Josep Maria de Porcioles (1904-1993). Un personatge controvertit, contradictori, supervivent i influent que va marcar una època i del qual encara es pot observar el seu llegat.

Porcioles, biografia (i llegat) singular

Per Manuel Lillo / @lillousechi

Tot i haver nascut a la localitat d'Amer (la Selva), el mateix poble en què el 1962 naixeria el president Carles Puigdemont, Josep Maria de Porcioles va destacar a Ponent, on va començar a exercir com a notari als 28 anys. Fundador de la Lliga Regionalista a Balaguer (la Noguera), el seu paper polític abans de la dictadura no va ser suficientment important com per incomodar en excés el franquisme, un règim en què va poder prosperar personalment i al qual es va saber adaptar.

La biografia de Josep Maria de Porcioles, publicada enguany per l'Editorial Base, no correspon amb cap efemèride ni fet concret, atès que l'alcalde de Barcelona —“més que un alcalde, menys que un ministre”, deien d'ell en referència al seu poder— va nèixer el 1904 i va morir el 1993. En un primer moment, el llibre, titulat *Josep Maria de Porcioles: Biografia d'una vida singular*, havia de formar part d'una col·lecció de biografies sobre notaris impulsada per la Fundació Noguera, que es dedica a preservar i divulgar el patrimoni històric documental català, especialment el que s'ha generat a través de l'activitat notarial. En canvi, la col·lecció finalment no va reeixir i el llibre de l'historiador Josep Lluís Martín i Berbois sí que ha vist la llum.

Parlem amb ell per conèixer una mica més a fons la figura de Porcioles i per endinsar-nos, també, en la seua singularitat. En el llibre, per exemple, s'explica amb detall quines eren les disputes ideològiques al si del franquisme, una dictadura que va comptar amb el suport de falangistes, carlins, d'alguns antics membres de la CEDA o de la Lliga Regionalista, entre més. Segons Martín, Porcioles estava entre el grup d'antics lligaires que, com que no van desenvolupar un paper important al si del partit, van tindre menys dificultats a l'hora d'obtenir càrrecs al capdavant d'ajuntaments, diputacions i altres administracions d'àmbit territorial. “Però en molts casos, molta gent d'aquest grup no va accedir a càrrecs de més importància, perquè el règim no ho permetia per l'únic fet de ser catalans”. Tot i així, Porcioles es convertirà en un dels grans representants del franquisme a Lleida: el 1938 seria nomenat responsable de l'Auxilio Social, entre 1940 i 1943 en seria president de la Diputació, i dirigiria també l'Institut d'Estudis Llerdencs, fundat tot just quan ell presidia l'esmentada corporació provincial.

Porcioles, que va saber aprofitar la seua experiència política i els seus contactes, va demostrar una gran habilitat política i un instint innat —i també polític— de supervivència. Tant que va ser capaç d'arribar a l'alcaldia de Barcelona el 1957. Un nomenament del tot inesperat, atès que el principal candidat per accedir-hi era el financer mallorquí Fèlix Escalas (1880-1972), el qual comptava amb el suport del governador civil, també mallorquí, Felipe Acedo Colunga (1896-1965). Qui va apostar per Porcioles va ser, entre d'altres, Laureà López Rodó (1920-2000), ministre franquista durant els seixanta i setanta i posterior diputat al Congrés per Aliança Popular. “Porcioles va ser prou llest com per fer el que li demanava el règim i, alhora, dur a terme allò que creia més oportú per a la ciutat de Barcelona”, explica Martín Berbois. “Sabia fer aquest paper, necessari per sobreviure en un càrrec com aquest durant tants anys”.

El que era curiós és que, malgrat formar part de l'elit franquista, Porcioles va ser identificat com un polític catalanista. L'autor del llibre no nega aquest qualificatiu, “si es té present la perspectiva històrica”. “Ara, quan parlem de catalanisme, ens solem referir gairebé a l'independen- →
tisme. Però aquella gent entenia el catalanisme

→ d'una altra manera, tal com ja havien fet durant la Segona República, quan es podia ser catalanista sense ser republicà”, diu referint-se als lligaires i simpatitzants o votants de la Lliga Regionalista. Al seu torn, l'historiador reconeix que aquell catalanisme també representava “un intent de mostrar que el règim no era anticatalanista: l'organització de balls de sardanes o dels jocs florals alternatius —els originals se celebraven a l'exili— s'entenen si es té en compte aquesta intenció”. Un catalanisme que, per descomptat, no tenia res a veure amb el del PSUC, partit hegemònic de l'antifranquisme a Catalunya; o amb d'altres sectors catalanistes liderats per personalitats, com Jordi Pujol o Josep Benet (1920-2008).

Un altre intent, en aquella mateixa direcció d'emblanquir el franquisme, va ser l'anomenada Operació Catalunya d'inicis dels seixanta. Franco, amb els seus ministres, va visitar diverses vegades Barcelona per protagonitzar actes d'aproximació en un temps en què les vagues, les mobilitzacions obreres i les reivindicacions nacionals agafaven la força suficient com per incomodar la dictadura. D'aquella operació es recorda, especialment, els fets del Palau de la Música, al maig del 1960, quan un grup de joves de l'entorn de Pujol van entonar “El cant de la senyera” a l'esmentat equipament cultural, tot i que la interpretació d'aquest himne s'havia prohibit en un acte en què hi eren presents les primeres autoritats franquistes. Pujol acabaria condemnat per rebel·lió i empresonat

durant anys, i molta gent del seu cercle va ser perseguida i torturada. Tot i aquell episodi, en què es va evidenciar l'oposició catalana a la dictadura —oposició que no només procedia de l'esquerra política, sinó també de grups catòlics—, Martín Berbois deixa clar que l'Operació Catalunya va ser molt rendible per a Porcioles. “Va aconseguir recuperar la gestió del castell de Montjuïc; va aconseguir, també, la Carta Municipal, amb què el consistori passava de tenir 24 a 36 regidors i li permetia adquirir i gestionar més diners per fer créixer Barcelona; i també va fer possible l'aplicació del dret civil català l'any 1960, de tal manera que Catalunya recuperava, tot i que amb moltes limitacions, el seu dret civil específic”. D'altra banda, més tard, Porcioles també va ser capaç d'intuir el potencial artístic de Pablo Picasso (1881-1973) i Joan Miró (1893-1983), i, sobretot, el rendiment econòmic que podria repercutir a Barcelona. D'aquesta manera, Porcioles va apostar per la creació del Museu Picasso quan el pintor estava a l'exili i va posar les bases de la Fundació Joan Miró, que va inaugurar-se dos anys després de finalitzar el seu mandat.

Paradoxalment, passats els anys, Porcioles mantindria relacions amb el futur president de la Generalitat, Jordi Pujol. Aquest últim el va requerir en alguna ocasió per demanar-li consell jurídic a l'hora d'elaborar l'Estatut de Sau (1979). Martín Berbois, que no deixa de destacar la “curiositat” d'aquesta relació, també reconeix que Porcioles era reconegut com un gran jurista, cosa que coneixia i reconeixia el mateix Pujol. Tan curiosa com aquesta relació va ser la que van arribar a mantenir Porcioles i el president a l'exili d'aquell moment, Josep Tarradellas (1899-1988), a qui es va dirigir el 1977 “per dir-li que era el millor home per dirigir el país en aquell moment”. L'historiador admet que no té una resposta exacta per explicar aquesta ironia. Una altra relació curiosa és la de Pasqual Maragall, alcalde de Barcelona entre 1982 i 1997, el qual havia accedit a l'Ajuntament de Barcelona durant l'alcaldia de Porcioles com a economista en el departament d'urbanisme. Martín Berbois considera que Porcioles va ser un dels grans inspiradors de l'alcalde olímpic —el qual tenia un bon record del primer— en matèria d'infraestructures, atès que “va modificar i millorar els plans” de l'alcalde franquista de Barcelona, que per cert rebria la medalla d'or municipal de mans de Maragall el 1983.

Però també hi va haver certes ombres. Un dels episodis més tèrbols de la biografia de l'alcalde franquista va ser la corrupció que sempre va planar sobre el seu mandat. Martín Berbois assegura que no ha trobat cap document que acredite que Porcioles fora un corrupte, “però és cert que durant els seus mandats es van fer disbarats arquitectònics”. L'historiador posa l'exemple dels

L'organització de balls de sardanes i d'altres activitats folklòriques formava part de la política que Porcioles entenia com a "catalanista".

sobreàtics d'una o dues plantes, "que no s'adequaven a llei". "Potser Porcioles no n'era el culpable directe, però clar que a l'Ajuntament hi havia corrupció. Tanmateix, cal dir que alguns dels seus familiars i amitats directes estaven relacionats amb bancs, constructores i immobiliàries, i accedien més fàcilment a l'adjudicació de segons quines obres", continua l'autor del llibre. "La notaria de Josep Maria de Porcioles va seguir funcionant amb una activitat notable, tot i que ell no podia estar al capdavant per ser l'alcalde. Això va agilitar segons quines coses? No en tenim proves, però tot pot ser".

Porcioles va ser cessat de l'alcaldia el 1973 entre crítiques de tots els espais polítics, tant del PSUC com del fraguisme, que començava a explorar una mutació cap a posicionaments favorables a la democràcia. L'alcalde ja no tenia el suport amb què comptava abans. "El final dels seixanta i l'inici dels setanta van ser molt complicats pel seu mandat, atès que l'antifranquisme havia crescut i l'oposició al règim cada cop va ser més forta i organitzada. A més, la manca de solu-

ció a aspectes tan rellevants com el barraquisme i les crisis socials van ser motius suficients perquè el règim perdés la confiança en la seva gestió". En canvi, curiosament, en la seua mort Porcioles va despertar grans elogis per part de Pasqual Maragall, de Jordi Pujol i de totes les autoritats del moment per la seua visió de crear una Barcelona més moderna i a l'altura de les grans capitals europees. Lloances que va criticar, de manera morçadç, l'escriptor Manuel Vázquez Montalbán en un article a *El País*, també reflectit en el llibre de Martín Berbois.

Tal com especifica el títol del llibre, Porcioles va ser un personatge singular dins de la dictadura. Així, almenys, ho entén l'autor, que el descriu com una persona que representava "diverses cares del franquisme" i que va voler impregnar el seu llarg mandat amb la seua empremta personal sense desviar-se dels postulats franquistes. Encara avui, quasi trenta anys després de la seua mort i quasi cinquanta anys més tard que deixara l'alcaldia de la capital catalana, es continua parlant de Josep Maria de Porcioles. •